

Galerijski potep

Avtorica besedil: Nataša Braunsberger, Narodna galerija. Oblikovanje: Ivan Mitrevski.

1. Do koder seže oko

Sredi 19. stoletja so se nekateri slikarji še posebej navduševali nad naravo in se izkazali za prave avanturiste. Marko Pernhart je bil eden tistih, ki gora niso občudovali le z varne razdalje, temveč so se nanje tudi povzpeli. Širokemu razgledu z višje točke, ki se odpira proti obzorju, do koder nam seže oko, rečemo . Koroški slikar je naslikal več kot trideset panoram z vrhov, kot so recimo Šmarna gora, Stol, Triglav, Mangart, in na platnu zajel pogled na skoraj vso našo zeleno deželo.

Marko Pernhart, *Panorama s Šmarne gore I (Pogled proti Ljubljani)*, 60. leta 19. stol., (izrez). Narodna galerija.

2. Podoba spreminjajočega se mesta

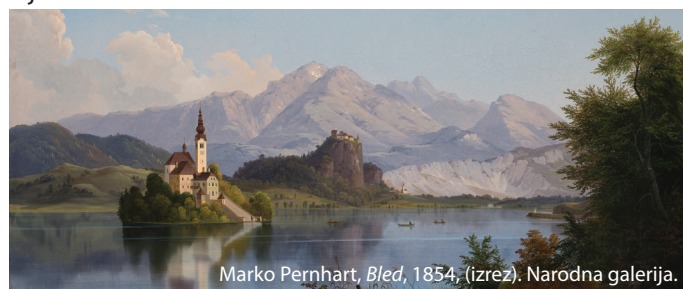
Sliko, na kateri so stvarno upodobljeni mesto, pokrajina ali njun del, imenujemo . Še posebej nas pritegnejo tiste, ki imajo zaradi topografskih podrobnosti izjemno dokumentarno vrednost. Upodobitev zasnežene Ljubljane slikarja Pavla Künla je ena najstarejših zimskih podob pri nas. Do danes se je videz mestnega središča zelo spremenil. Renesančnega stolpa ob bregu reke ni več, pa tudi leseni stolpič na gradu je zamenjal zidan stolp. V predelu mesta, ki je predstavljen na sliki, je na stičišču po potresu novonastalega Ribjega trga in današnjega Cankarjevega nabrežja nekdanj živela in imela svoj atelje slikarka Ivana Kobilca.

Pavel Künl, *Ljubljana - Ribji trg, 1847*, (izrez). Narodna galerija.

3. Alpska idila

Bled, ki je s cerkvijo na otoku, termalnimi vreli in čudovitim razgledom na jezero že od nekdaj privabljal izletnike, med njimi pogosto tudi Ivana Cankarja, je bil priljubljen motiv za okras meščanskih salonov. Turistična veduta zajema značilen pogled na otoček in gore v ozadju na lep sončen dan. O čarobnem nastanku Blejskega jezera govori stara ljudska pripoved. Ovce brezbriznih pastirjev so popasle travo okoli skalnatega hribočka, na katerem so v mesečini plesale . Te so v jezi z okoliških gora priklicale hudournike, ki so poplavili pašnik, in nastalo je jezero z otočkom, na katerem so poslej imele mir.

Marko Pernhart, *Bled, 1854*, (izrez). Narodna galerija.

4. Daleč postane blizu

Slikarji so z upodabljanjem naravnih znamenitosti širili poznavanje dežele med meščanstvom. Sredi 19. stoletja se je v današnjem krajinskem parku Rakov Škocjan mudil slikar Franz Kurz von Goldenstein in na platno ujel mogočno sotesko, proti kateri se spuščajo sprehajalci. Leta 1857, le tri leta po nastanku slike, se je obisk te naravne znamenitosti močno povečal. Temu je botrovala izgradnja železniškega omrežja. Potovanja z vlakom so postala lažja kot poprej s konji in kočijami. Začel se je razvoj , kot ga poznamo danes.

Franz Kurz von Goldenstein, *Rakov Škocjan, 1854*, (izrez). Narodna galerija.

5. Slovenski očak

Gore so v ljudeh že od nekdaj zbujele strah; verjeli so, da v njihovi senci domujejo pravljicna bitja. V triglavskem pogorju naj bi živel čudodelni kozel z zlatimi rogovi, . V ljudski pripovedi predstavlja

naravo, ki kaznuje človeško nečimrnost. Slikar Anton Karinger se v nasprotju s sodobnikom Markom Pernhartom ni nikdar povzpел na Triglav, temveč ga je raje naslikal od spodaj navzgor. Za prepričljivejše poglobljanje prostora si je površino platna razdelil v prostorske pasove in si pomagal s premišljeno uporabo barv.

6. Veličina narave

Romantične slikarje krajinarje so privlačile podobe mogočne narave, ki jo mora človek občudovati in spoštovati. Pernhart je Klanško jezero upodobil pod nevihtnim nebom. Slikarja je zanimalo predvsem razpoloženje narave. Čeprav se približuje nevihta, se ponekod še vidijo sončni žarki. Z odbleski svetlobe je slikar hkrati po diagonali razdelil in razgibal kompozicijo. Klanško jezero pripada skupini Belopeških jezer, ki ležijo pod goro Mangart, ob 7 4 med Italijo, Avstrijo in Slovenijo. Jezera so do konca prve svetovne vojne ležala na Kranjskem, potem pa je to ozemlje pripadlo Italiji.

7. Del narave je tudi človek

Slikarji krajinarji pa niso slikali samo narave. Del pokrajine so tudi ljudje, ki so ujeti v vsakdanja opravila, pa naj bodo to pastirji, ki pasejo svoje črede, ali otroci, ki se drsajo na zaledenem jezeru. Kadar na upodobitvi niso bistvenega pomena in služijo le kot dopolnitev glavnega motiva, pravimo takšnim majhnim človeškim postavam štafažne 4 . Kljub temu nam lahko veliko povedo o takratnih navadah, načinu življenja in domačih obrteh. Karingerjeva *Apnenica* nam tako predstavi prvotno leseno, velikemu košu podobno strukturo, ki so jo znotraj obložili z ilovico in v njej žgali apno,

ki so ga v velikih količinah potrebovali v gradbeništvu in pri drugih dejavnostih.

8. Iz ateljeja na svež zrak

Pohodi po goratih območjih so bili nekoč zelo nevarni. Poti še niso bile urejene, na nedostopnih predelih pa so se skrivali nepridipravi. Za slikarje krajinarje so tako uvedli posebne prepustnice, s katerimi so lahko potovali. Umetniki so se na pot odpravili s skicirkami, zvežiči, največkrat žepnega formata, v katere so s svinčnikom beležili svoje vtise. Slike v oljnih barvah so nato ob pomoči skic nastajale v 1 6 4 . Barve so takrat namreč še mešali ročno, kar je delo zunaj precej oteževalo. Šele izum barv v tubah zares olajša in omogoči slikanje na prostem. Danes ni več ovir, odpravite se v naravo in poskusite tudi sami!

Viri:

- Mateja Breščak, Barbara Jaki in drugi: *Sto umetnin Narodne galerije*, Narodna galerija, Ljubljana 2016.
- Barbara Jaki, Kristina Preininger: *Meščanska slika: slikarstvo prve polovice 19. stoletja iz zbirk Narodne galerije* [Narodna galerija, Ljubljana, 10. maj–31. avgust 2000], Narodna galerija, Ljubljana 2000.
- Lidija Tavčar: *Nevidne strani vidne umetnosti*, Narodna galerija, Ljubljana 1991.

KONČNO GESLO:

Videla sem svet in življenje; bilo je lepo in

polno solnca. 8 4 7 4 Ž 1 6

Ime in priimek

Ime OŠ

Naslov OŠ ali domači naslov

Rešitev oddaj v svoji knjižnici ali jo pošlji na naslov:
MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Kersnikova 2, 1000 Ljubljana
 »Za MEGA kviz«

